

Nr 12

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till folkhögskolor jämte motioner.

1. **Bidrag till driften av folkhögskolor.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1973:1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten G 8 (s. 481—485) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 135 000 000 kr.

Motionerna

1973:460 av herrar Jonsson i Alingsås (fp) och Strömberg (fp) vari hemställs att riksdagen vid behandling av anslaget till Bidrag till driften av folkhögskolor upptar kostnader för timtilldelning för samordningstjänster inom vuxenutbildningen i enlighet med vad i motionen anförts,

1973:1262 av herr Ekinge m. fl. (fp, c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att skolöverstyrelsens förslag till utvidgad försöksverksamhet för grundutbildning av fritidsledare genomförs och att erforderliga medel, 1 milj. kr., ställs till förfogande,

1973:1283 av herr Karlsson i Mariefred m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att för möjliggörande av den i motionen angivna formen av samplaneringsfunktioner inom vuxenutbildningen till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1973/74 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 200 000 kr. förhöjt förslagsanslag,

1973:1287 av herr Korpås m. fl. (c, fp) vari hemställs att riksdagen måtte besluta om att 75 icke-ordinarie ämneslärartjänster vid de statsunderstödda folkhögskolorna utbyts mot ordinarie budgetåret 1973/74,

1973:1292 av fru Marklund m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen beslutar om samordningstjänster inom vuxenutbildningen i enlighet med skolöverstyrelsens förslag och härför anvisar 200 000 kr.,

1973:1324 av herr Sundkvist m. fl. (c, s, fp, m) vari hemställs att riksdagen beslutar att till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1973/74 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 80 000 kr. förhöjt förslagsanslag, varvid medel beräknats till kostnader för ytterligare en självständig folkhögskola.

Utskottet

Med hänsyn till att förutsättningarna för folkhögskolans verksamhet i skilda avseenden förändrats har särskilda sakkunniga tillkallats och fått i uppdrag att utreda folkhögskolans framtida uppgifter. Den grundläggande uppgiften för utredningen är att klarlägga vilken roll folkhögskolan kan och bör spela i kulturliv och utbildningssamhälle.

Enligt propositionen 1973: 1 utgår ur det förevarande anslaget statsbidrag till driftkostnader för totalt 107 folkhögskolor. En av dessa skolor är Gripsholms folkhögskola. I motionen 1973: 1324 yrkas att den till nämnda folkhögskola hörande filialfolkhögskolan i Eskilstuna fr. o. m. den 1 juli 1973 skall komma i åtnjutande av statsbidrag som självständig folkhögskola. Utskottet anser för sin del att ställningstagandet till frågan om omvandling av Eskilstunaskolan till självständig folkhögskola måste bli beroende av resultatet av folkhögskoleutredningens arbete. Utskottet avstyrker därför ifrågasvarande motionsyrkande.

I sin anslagsframställning har skolöverstyrelsen (SÖ) föreslagit att varje folkhögskola skall ges möjlighet att omvandla lärartimmar inom den tilldelning, som nu gäller för skolan, till samordningstjänster inom vuxenutbildningen. SÖ har vidare föreslagit att för varje inom lärartilldelningsramen omvandlad timme för samplanering eller konsulentverksamhet statsbidrag skall utgå för en lärartimme. SÖ har beräknat totala omvandlingsbehovet till ca 7 000 lärartimmar. Hälften härav förutsätter SÖ skall kunna tillgodoses inom befintlig tilldelning av lärartimmar och återstoden genom en resursförstärkning på 200 000 kr. Kungl. Maj:t har inte biträtt SÖ:s förslag.

Yrkandena i motionerna 1973:460, 1973:1283 och 1973:1292 syftar samtliga till att SÖ:s förslag skall kunna genomföras.

Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) skall bl. a. undersöka hur de olika formerna för vuxenutbildning skall stödja och komplettera varandra. Folkhögskoleutredningen skall enligt sina direktiv i kontakt med SVUX fördjupa analysen och bedömningarna av folkhögskolan. En fråga därvidlag gäller behovet av samverkan mellan folkhögskola och annan studieverksamhet, t. ex. den som i dag förekommer genom att folkhögskollärare tjänstgör som cirkelledare. Utskottet har funnit att riksdagen inte bör föregripa utredningsarbetet genom att biträda yrkandena i motionerna 1973:460, 1973:1283 och 1973:1292. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden.

I motionen 1973: 1287 erinras om att folkhögskolorna efter den 1 juli 1971 inte tillförts några nya ordinarie ämneslärartjänster, vilket fått till resultat att förhållandet mellan antalet ordinarie och antalet icke-ordinarie lärare blivit ogynnsamt. Motionärerna hemställer att ytterligare 75 ordinarie ämneslärartjänster tillförs folkhögskolorna.

Som följd av att inom lönesystemutredningen pågår arbete beträf-

fande frågan om ändringar i tjänste- och lönesystemet och då SÖ inte framfört förslag om ordinariesättning anser sig utskottet böra avstyrka yrkandet i motionen 1973:1287.

I propositionen 1973: 1 redovisas att SÖ fört fram förslag om tvåårig grundutbildning för fritidsledare förlagd dels till folkhögskolor, dels till ledarinstitut i form av högre specialkurs inom gymnasieskolan. Under det första året föreslås en utbildningskapacitet på ca 500 platser i vardera årskursen fördelade på 15 folkhögskolor och sex ledarinstitut. Försöksverksamhet i huvudsak i enlighet med förslag som utarbetats av SÖ:s ungdomsledarutredning (SULU) bedrivs för närvarande vid 11 folkhögskolor och tre gymnasieskolor.

Den förutnämnda folkhögskoleutredningen har fått i uppdrag att även pröva SÖ:s nämnda förslag om särskilda insatser för ungdomsledarutbildningen. Den nuvarande försöksverksamheten hör enligt föredragande statsrådets mening tills vidare fortsätta i stort sett i oförändrad form och omfattning vid folkhögskolor och gymnasieskolor.

Utskottet är inte berett förorda att medel anvisas för genomförande av SULU:s förslag med verkan fr. o. m. budgetåret 1973/74. Utskottet avstyrker därför motionen 1973: 1262 i denna del. Ställningstagandet är motiverat bl. a. av att den pågående försöksverksamheten ger en utbildningskapacitet som nära överensstämmer med den av SÖ föreslagna. Utskottet avser att i ett senare sammanhang återkomma till vissa andra frågor som rör utbildningen av ungdomsledare.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande filialfolkhögskolan i Eskilstuna avslår motionen 1973: 1324 i denna del,
2. att riksdagen beträffande anordnande av samordningstjänster inom vuxenutbildningen avslår motionerna 1973: 460, 1973: 1283 och 1973: 1292 i denna del,
3. att riksdagen beträffande utvidgad försöksverksamhet under budgetåret 1973/74 med grundutbildning av fritidsledare avslår motionen 1973: 1262 i denna del,
4. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:1 och med avslag på motionerna 1973:460, 1973:1262, 1973:1283, 1973:1292 och 1973:1324 i denna del till *Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 135 000 000 kr.,
5. att riksdagen avslår motionen 1973:1287.

2. **Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten G 9 (s. 485—486) och hemställer att riksdagen till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor*

för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

3. Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor.

Kungl. Maj:t har under punkten G 10 (s. 487—488) föreslagit riksdagen att till Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

I motionen 1973:1281 av herr Jonsson i Alingsås m. fl. (fp, c, m, vpk) hemställs att riksdagen till Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor anvisar ett reservationsanslag av 3 milj. kr., varav 2 milj. kr. anslås för sanering av rörelsefolkhögskolornas ekonomi, varvid det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fördela nämnda belopp.

Utskottet. I 1966 års riksdagsbeslut (prop. 1966:42, SU 1966:75, rskr 1966:186) om förbättrat statsbidrag till folkhögskolor ingick ett s. k. saneringsbidrag till rörelsefolkhögskolor. Detta bidrag har under budgetåren 1967/68—1971/72 utgjort 2 milj. kr. per år och utgår inncvarande budgetår med 1 milj. kr. Kungl. Maj:ts förslag innebär oförändrad medelsanvisning till detta ändamål liksom för bidrag till anskaffning av utrustning till folkhögskolor.

I motionen 1973:1281 föreslås att 2 milj. kr. anvisas för saneringsbidrag. Med anledning av yrkandet vill utskottet erinra om att riksdagen föregående år begärde förslag från Kungl. Maj:ts sida angående den fortsatta saneringen av rörelsefolkhögskolornas ekonomi (UbU 1972:14, rskr 1972:134). Kungl. Maj:t har uppdragit åt folkhögskoleutredningen att utarbeta underlag för ett sådant förslag. Denna utredning har nyligen påbörjat sitt arbete. Utskottet bedömer frågan om saneringsbidrag som angelägen ur rörelsefolkhögskolornas synvinkel och är därför av den meningen att utredningen bör överväga möjligheterna att bryta ut denna fråga ur sitt större sammanhang och behandla den med förtur. I avvaktan på vad utredningen kan komma fram till bör som föredragande statsrådet anfört oförändrat medelsbehov beräknas under detta anslag för sanering av folkhögskolornas ekonomi. Utskottet avstyrker sålunda yrkandet i motionen 1973:1281.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1973:1 och med avslag på motionen 1973:1281 till *Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

Stockholm den 27 mars 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Mårtensson (s), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s), Jonsson i Alingsås (fp) och Nilsson i Norrköping (s).

Reservationer

vid *punkten 1* (Bidrag till driften av folkhögskolor)

1. beträffande *samordningstjänster* av herrar Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), Berndtson i Linköping (vpk) och Jonsson i Alingsås (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med »Kommittén för» och slutar med »dessa motionsyrkanden» bort ha följande lydelse:

Som utskottet i andra sammanhang haft anledning påpeka är det ett samhällsintresse att vuxenutbildningens olika former stöder och kompletterar varandra på ett så effektivt sätt som möjligt. För den enskilde kan det ibland vara svårt att orientera sig om de olika studiemöjligheterna. Även från de studieintresserades sida är det därför angeläget med en lokal och regional samordning av utbildningsinsatserna.

Utskottet är medvetet om att hithörande frågor faller inom ramen för de arbetsuppgifter som anförtrotts kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) och den nyligen tillkallade folkhögskoleutredningen. Emellertid synes behovet av samordningsinsatser så akut att åtgärder som inte kan bedömas föregripa utredningsresultaten bör genomföras utan onödigt dröjsmål. Den samordningsfunktion SÖ föreslagit är en lösning på problemet som enligt utskottets bedömning kan väljas och genomföras utan att man därför har föregripit utredningsresultaten. Utskottet delar sålunda motionärernas uppfattning att SÖ:s förslag bör genomföras och tillstyrker motionsyrkandena härom.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande anordnande av samordningstjänster inom vuxenutbildningen tillstyrker motionerna 1973:460, 1973:1283 och 1973:1292 i denna del,

dels att utskottets hemställan under 4 vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen i anledning av propositionen 1973:1 och med bifall till motionerna 1973:460, 1973:1283 och 1973:1292 i denna del samt med avslag på motionerna 1973:1262 och 1973:1324 i motsvarande del till *Bidrag till driften av folkhögskolor*

för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 135 200 000 kr.,

2. beträffande *ordinarie ämneslärartjänster* av herrar Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m) och herr Jonsson i Alingsås (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med »Som följd» och på s. 3 slutar med »motionen 1973: 1287» bort ha följande lydelse:

Folkhögskolan intar en framträdande plats i vuxenutbildningsorganisationen. Många vuxna som vill ha utbildning väljer folkhögskolan med dess fria arbetsformer. Det successivt väsentligt ökade elevantalet har fört med sig ett motsvarande ökat behov av heltidsanställda lärare. Trots detta har antalet ordinarie ämneslärartjänster vid folkhögskolan under senare år hållits oförändrat. Som påpekats i motionen 1973:1287 har inte någon ordinarie tjänst tillkommit efter den 1 juli 1971.

Utskottet delar uppfattningen att utvecklingen inte står i övcrensstämmelse med uttalanden som gjordes vid 1969 års riksdag (prop. 1969: 52, SU 1969:112). Vidare anser utskottet i likhet med motionärerna att tiden nu är inne att förbättra relationen mellan antalet ordinarie och icke-ordinarie lärare vid folkhögskolorna. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening uttalar att ytterligare 75 ordinarie ämneslärartjänster bör inrättas vid folkhögskolan i utbyte mot samma antal icke-ordinarie tjänster.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1287 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande inrättande av 75 ordinarie ämneslärartjänster vid folkhögskolan.